

---

# ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ В СФЕРІ ФІНАНСІВ

УДК 368.97(477)

**Наталія Олександрівна БОТВІНА**

доктор економічних наук,  
професор,  
кафедра обліку, аналізу і аудиту,  
Одеський національний політехнічний університет  
E-mail: opu@opu.ua

## ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ РИЗИКІВ

Ботвіна, Н. О. Фінансові аспекти розвитку страхування туристичних ризиків / Наталія Олександрівна Ботвіна // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 21. – № 1. – С. 220-224. – ISSN 1993-0259.

### **Анотація**

*У статті розглядаються основні види страхування ризиків, пов'язаних з туристичною діяльністю, тарифна політика страховиків, які обслуговують цей напрям. Запропоновано шляхи вдосконалення фінансового механізму при наданні страхових послуг у туристичній галузі.*

*Серед проблем, які впливають на формування сприятливого розвитку туристичної галузі, є надання страхових послуг на європейському рівні.*

*Не останнім для вітчизняного туриста при виборі страховика є і вартість запропонованої послуги. Вартість страхової послуги – це розрахункова величина і при проведенні страхування вона забезпечує страховику вирішення подвійної задачі: як при мінімальних тарифах, які б були доступні широкому колу страхувальників (у нашому випадку – туристів), забезпечити значний об'єм страхової відповідальності. Якщо тарифна ставка розрахована правильно, то забезпечується як необхідна фінансова стійкість страхових операцій (стала рівновага доходів та витрат), так і необтяжлива, з фінансової точки зору, плата за страхову послугу для клієнта.*

**Ключові слова:** ризик туриста; ризик туристичної фірми; брутто-ставка; нетто-ставка; компанія.

**Natalia Oleksandrivna BOTVINA**

Doctor of Economics,  
Professor,  
Department of Account, Analysis and Audit  
Odessa National Polytechnic University  
E-mail: opu@opu.ua

## FINANCIAL ASPECTS OF DEVELOPMENT OF INSURANCE OF TOURIST RISKS

### **Abstract**

*The author considers basic types of insurance of the risks, which are connected with the tourist activity, and the tariff policy of insurers that serve this direction. The ways for perfection of financial mechanism while providing insurance services in the tourism industry are worked out.*

*Among the problems that influence formation of favourable development of tourist industry there is a provision of insurance services at the European level.*

---

© Наталія Олександрівна Ботвіна, 2015

---

*The cost of the offered service plays an important role for the national tourist while choosing the insurer. A cost of insurance service is a calculated value. During the realization of insurance, the latter provides to the insurer the completing of double task: how at minimum tariffs that would be accessible to the wide circle of insures (in our case – tourists), it becomes possible to provide considerable volume of insurance responsibility. If a tariff rate is calculated correctly, then it can be provided both financial firmness of insurance operations ( the equilibrium of profits and charges became) and easy, from the financial point of view, payment for an insurance service for a client.*

**Keywords:** risk of a tourist; risk of a tour operator; gross-pond; netto-pond; company.

**JEL classification:** G220

---

### Вступ

Україна володіє усіма необхідними ресурсами: природно-кліматичними; культурно-історичними; рекреаційними, які створюють добрі передумови для розвитку багатьох видів туризму як у національному, так і міжнародному масштабі. Страхова галузь у цьому сенсі допомагає і сприяє не лише підвищенню якості туристичних послуг, створюючи безпечну атмосферу під час подорожей, а також є дієвим механізмом захисту самих туроператорів від несподіваних подій.

Незважаючи на нескінченні політичні суперечки лідерів нашої країни і фінансову кризу, сьогодні в Україні зростає роль сфери різноманітних послуг, що є об'єктивним процесом. Серед тих, що користуються у населення найбільшим попитом, є туристичні послуги, а серед туристичних – подорожі за кордон. Так само зростає зустрічний потік іноземних туристів, які відвідують нашу країну. Стан та перспективи розвитку цієї сфери послуг тісно пов'язані з налагодженням послуг для необхідного страхового захисту туристів.

Дослідженням загальних процесів розвитку страхового ринку та управлінню страховими компаніями присвячені праці українських вчених: В. Д. Базілевича, В. В. Гуменюка, С. С. Осадця, О. Охріменко, В. М. Фурмана. У них теоретично обґрунтовані сутність та значення страхування в сучасних економічних відносинах, підвищення платоспроможності страхових організацій, удосконалення вимог до їх створення і діяльності та тенденцій розвитку національного страхового ринку.

### Мета та завдання статті

Метою статті є необхідність проаналізувати кількість і якість страхових послуг, їх сервісне супроводження та фінансове забезпечення в Україні та привернути увагу до необхідності їх розвитку [6].

Основними завданнями роботи є аналіз роботи менеджерів з проблем правил страхування ризиків, які супроводжують туристичну діяльність як вітчизняних, так і іноземних страхових компаній, їх тарифної політики, чинних законодавчих та нормативних документів, даних маркетингових досліджень, обґрунтування пропозицій щодо удосконалення механізму надання страхових послуг у туристичній галузі, поширення інформаційно-консультаційного забезпечення їх пропаганди, вдосконалення інфраструктури, яка їх супроводжує.

### Виклад основного матеріалу

Страхування в туризмі – система взаємозв'язків між страховою компанією і туристом по забезпеченню захисту життя, здоров'я та майнових інтересів громадян під час туристичної подорожі. На жаль, більшість наших громадян не поспішають користуватися добровільним страхуванням перед туристичними подорожами. Між тим, якщо спитати німця, француза чи американця, що він купує в першу чергу, збираючись у туристичну подорож в іншу країну, він обов'язково назве страховий поліс [5].

Вартість полісу залежить від обраної програми (що більший спектр послуг – то вища ціна) та від терміну поїздки – мінімальна ціна страховки подорожі до Євросоюзу протягом тижня складе 5 – 6 EUR, річне перебування у регіоні обійдеться страховальникові в 160 – 200 EUR. Існує також варіант придбання полісу, який діятиме протягом року, проте з обмеженням кількості поїздок і днів перебування в Європі. Така страховка коштуватиме дешевше стандартної річної програми.

Вартість страхового поліса буде вищою у наступних випадках [2]:

1. Турист має намір займатися активними, екстремальними видами спорту (екстремальні види спорту – дайвінг, катання на лижах чи сноуборді – завжди несуть у собі ризик).

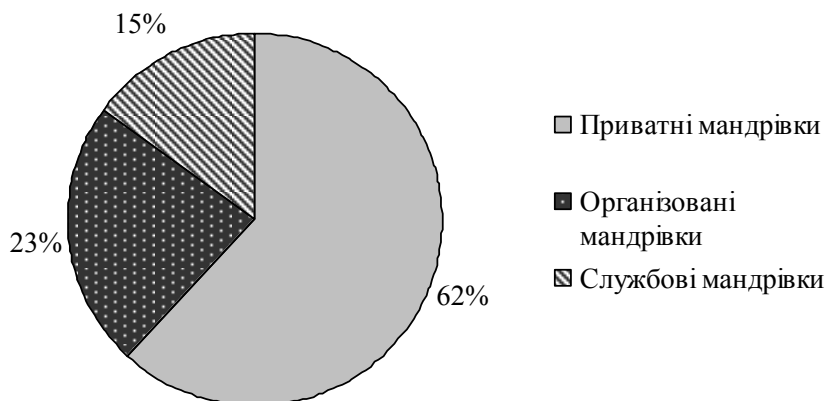
2. Турист їде в екзотичну країну (тропічні хвороби, невідома їжа, проблеми з питною водою і навіть загроза тероризму). Наразі існує перелік найбільш «небезпечних» країн світу, створений британською компанією Norwich Union Travel Insurance. Цей рейтинг будувався на базі аналізу більше ніж 60000 скарг від туристів зі всього світу, які потребували компенсації від страховиків за різноманітні страхові випадки, які зіпсували відпочинок. До рейтингу увійшли такі країни, як Таїланд, ПАР, Острів Кеймада-Гранді, Барбадос, Індія, Куба) [5].

3. Вік туриста (дітей до 1 року і пенсіонерів старше 85 років не страхують взагалі. Для туристів похилого віку пропонуються дорожчі поліси. Кожна компанія самостійно визначає, з яких років вік туриста вважається літнім – зазвичай він знаходиться в діапазоні 60-75 років. У деяких випадках компанії надають знижки на страховку дітей та туристичних груп).

Згідно з даними Ліги страхових організацій України у 2013 році страховий захист у період туристичної подорожі українцям надавали 105 страхових компаній (це на 2 компанії більше, ніж у 2012), причому 85 % ринку займали 20 компаній – лідерів українського страхового ринку. При цьому більше 50 % усіх страхових послуг надають компанії з іноземним капіталом. У 2013 році об'єм страхових ризиків, які потенційно можуть настати під час подорожі українських туристів за кордон, дорівнював 180 млн грн (на 27 % більше, ніж у 2012 році).

Залежно від мети туристичної поїздки, структура страхових виплат виглядає наступним чином (рис. 1).

При цьому, слід мати на увазі, що 87 % українських туристів перетинали кордон у приватному порядку, 8 % – організовано, а 5 % – у службових справах [6].



**Рис. 1. Структура страхових виплат залежно від мети туристичної поїздки у 2013 році**

Треба зазначити, що у випадках організованої або службової поїздки страховка купується або туристичним оператором, або підприємством, а у випадках приватного перетину кордону – туристами особисто, що дає змогу більш відповідально та помірковано поставитись до вибору пакету страхових послуг.

Наведемо конкретний випадок, який стався взимку на гірськолижному курорті Шамоні у Франції. В українського туриста – перелом стегна, складне транспортування з гір у шпиталь, екстрена операція, післяопераційне відновлення, переїзд в аеропорт, репатріація на носилках з медичним супроводженням, доставка до дому спеціалізованим транспортом. Загальні витрати 35 тис. євро. Для туриста, який постраждав, це було б якщо не фінансовим крахом, то достатньо важкою фінансовою проблемою, коли б не страховка. Йому все це обійшлося в 50 євро, які гірськолижник-аматор заплатив за страховку на всю двотижневу подорож. Усі інші витрати були покриті страховою компанією.

Подібних прикладів, на жаль, чимало, а зі зростанням об'ємів поїздок українців за кордон їх може ставатися все більше.

Що повинен знати кожен турист, які побажав здійснити подорож в іншу країну? Насамперед – не сприймати страхування як непотрібний, нав'язливий товар. А далі визначитись, де страхуватися, кому віддати перевагу, на кого можна розраховувати у важку хвилину (при страховому випадку).

Якщо клієнту пропонують страховий продукт за ціною, значно нижчою, ніж у інших страховиків, то це чітка ознака того, що ви маєте справу з недобросовісним страховиком і в разі настання страхового випадку вам дуже важко буде розраховувати на своєчасну та повну виплату страхового відшкодування.

Оптимальний розмір страхового фонду, з якого проводиться виплата страхових відшкодувань, гарантований тільки розрахунком науково обґрунтованих тарифів.

У міжнародній практиці тарифна ставка, яка є основою страхового платежу, має назву *брутто-ставка*.

З частини платежу, який відповідає нетто-ставці, формується страховий фонд, який і використовується для страхових виплат (страхове забезпечення – при особистому страхуванні і страхове відшкодування – при майновому страхуванні), або для виконання фінансових обов'язків страховика. Навантаження призначене для компенсації витрат страховика: погашення накладних витрат (ВВС); формування запасних, резервних та інших фондів, які забезпечують проведення превентивних (запобіжних) заходів; плановий прибуток.

Для компенсації ймовірних цінових відхилень страхування туристичної діяльності в умовах

---

економічної нестабільності ми пропонуємо до окремих страхових внесків робити (нараховувати) гарантовану надбавку, яку назвемо дельта-надбавка.

Процес розробки та обґрунтування страхового тарифу має назву *тарифна політика*, яка повинна базуватися на наступних принципах:

1. *Еквівалентність страхових відносин сторін* (страховик – страхувальник). Це означає, що нетто-ставка повинна максимально відповідати ймовірності збитку. Тим самим забезпечується зворотність засобів страхового фонду за тарифний період тієї сукупності страхувальників, у масштабі якої і будувався страховий тариф. Таким чином, принцип еквівалентності повинен відповідати перерозподільній сутності страхування як замкненої розкладці збитку.

2. *Доступність страхових тарифів* для широкого кола страхувальників, оскільки занадто високі ставки стають гальмом на шляху розвитку страхування.

3. *Сталість розмірів страхових тарифів* протягом тривалого часу. До постійних тарифів звикають і страхувальники, і страховики.

4. *Розширення об'єму страхової відповідальності*. Виконання цього принципу характеризує пріоритетний напрямок діяльності страховика.

5. *Забезпечення самоокупності та рентабельності страхових операцій*. Зазначені фінансові принципи повною мірою стосуються страховика, який робить страхові виплати та інші витрати за рахунок платежів, що надійшли.

Якщо страхова компанія у своїй тарифній політиці дотримується наведених принципів, вона стає надійним партнером своїм клієнтам.

Страхування туристів та туристичних організацій можна поділити на *особисте* страхування туристів, *майнове* страхування туристів та *страхування відповідальності* туристичних організацій [3].

*Особисте страхування* в туризмі має відповідну специфіку. Основними страховими випадками особистого страхування, на випадок якого турист придбає страховий поліс, є нещасний випадок, страхування від хвороби під час подорожі та на випадок смерті чи загибелі.

Для поширення привабливості особистого страхування доцільно було би розширювати діапазон, пропонуючи поряд з особистим страхуванням, наприклад:

- *медичні страховки*;
- *технічне обслуговування* (наприклад, ремонт та охорона автомобіля автотуриста, якщо він зламався);
- *юридичну підтримку та захист* у громадянських справах (наприклад, непередбачена ситуація в одній з арабських країн, де існують закони, традиції, звичаї, про які не завжди знають та розуміють європейці);
- *страхування багажу туристів* на випадок його втрати або крадіжки в готелях чи при користуванні послугами авіакомпаній тощо.

Треба зауважити, що страхові компанії повинні пояснювати клієнту, що медичний поліс не розрахований на лікування хронічних, інфекційних та рецидивних захворювань туриста за кордоном. До страхових випадків належать короткотермінові, непередбачувані захворювання. Медичний поліс розрахований на надання туристу необхідної допомоги, приведення клієнта в транспортабельний стан і відправку його до дому.

*Майнове страхування* туристів передбачає страхування як предметів особистого користування (кінокамери, фотоапарати, одяг тощо), які турист (страхувальник) та члени його родини (якщо це сімейний туризм і члени сім'ї вважаються «застрахованими») мають при собі чи перевозять на транспортних засобах, так і туристичного майна (спортивного, гірськолижного, для водних прогулянок тощо). За кордоном страхування цих видів туристичних ризиків є дуже популярними і, наприклад, у США функціонують більше 8000 компаній, які займаються їх страхуванням.

*Страхування відповідальності ризику туристичної фірми* розглядає страхування майна, транспорту, фінансового ризику туристичної фірми та відповідальності по позовах туристів, їх родичів, третіх осіб чи контрагентів.

В останній час у зв'язку зі збільшенням потоків наших туристів за кордон пропорційно йому збільшується потік скарг туристів на невиконання контрактів та договірних обов'язків з боку турагенцій. Для цього наші страховики повинні співпрацювати тільки з відомими та перевіреними партнерами.

### **Висновки та перспективи подальшого розвитку**

Налагодження служб страхування на території України з метою підвищення сервісного обслуговування іноземних туристів, які подорожують по нашій країні, для багатьох компаній досить дороге, а іноді і фінансово неможливе. З цією метою можна запропонувати компаніям, які активно займаються туристичним страхуванням, створювати такі центри сумісно.

Усі розглянуті види страхування туристів: особисте, майнове і відповідальності – можуть бути запропоновані як у комплексі, так і окремо. Кожен турист чи туристична група потребує індивідуального

---

підходу з боку менеджерів-страховиків, які пропонують ці послуги. Заплатіть за свій спокій, і тоді відпочинок принесе найбільшу радість та користь – це повинен розуміти кожен, хто зібрався в туристичну подорож, а якісне страхове забезпечення і є гарантом такого спокою.

### **Список літератури**

1. Кошдяк, А. В. Страхування ризиків у сфері туристичного бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / А. В. Кошдяк, Е. В. Белаєва. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=32554>.
2. Ненно, І. М. Суттєві умови туристського страхування [Електронний ресурс] / І. М. Ненно // Вісник ДІТБ. Серія: Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому. – 2009. – №13. – С. 296-301. – Режим доступу: [http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc\\_gum/V\\_DITB/2009\\_13.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/V_DITB/2009_13.pdf).
3. Охрименко, О. В. Страхування фінансових ризиків у сфері туризму [Текст] / О. В. Охрименко // Економіка України. – 2007. – №1. – С. 24-31.
4. Сердюк, В. В. Страхування фінансових ризиків [Текст] / В. В. Сердюк // Вісник ДІТБ. Серії: Економіка, організація і підприємства управління туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому.
5. Чмир, Ю. В. Роль страхування фінансових ризиків у сфері туризму України [Електронний ресурс] / Ю. В. Чмир. – Режим доступу: [http://www.rusnauka.com/2\\_KAND\\_2008/Economics/25939.doc.htm](http://www.rusnauka.com/2_KAND_2008/Economics/25939.doc.htm).

### **References**

1. Koshdiak, A. V. & Belaieva, E. V. (n. d. ). Strakhuvannia ryzykiv u sferi turystychnoho biznesu v Ukraini. Retrieved from: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=32554>.
2. Nienno, I. M. (2009). Suttievi umovy turystskoho strakhuvannia. Visnyk DITB. Serii: Ekonomika, orhanizatsiia ta upravlinnia pidpriemstvamy turystychnoi industrii ta turystychnoi haluzi v tsilomu, 13, 296-301. Retrieved from: [http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc\\_gum/V\\_DITB/2009\\_13.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/V_DITB/2009_13.pdf).
3. Okhrymenko, O. V. (2007). Strakhuvannia finansovykh ryzykiv u sferi turyzmu. Ekonomika Ukrainy, 1, 24-31.
4. Serdiuk, V. V. (n. d. ). Strakhuvannia finansovykh ryzykiv. Visnyk DITB. Serii: Ekonomika, orhanizatsiia i pidpriemstva upravlinnia turystychnoi industrii ta turystychnoi haluzi v tsilomu.
5. Chmyr, Yu. V. (2008). Rol strakhuvannia finansovykh ryzykiv u sferi turyzmu Ukrainy. Retrieved from: [http://www.rusnauka.com/2\\_KAND\\_2008/Economics/25939.doc.htm](http://www.rusnauka.com/2_KAND_2008/Economics/25939.doc.htm).

**Стаття надійшла до редакції 02.09.2015 р.**